

Суд не тільки судді

Звіт групи громадянського спостереження “ОЗОН”
за результатами моніторингу судді

Зміст

Передмова

[5]

Методологія проведення моніторингу
судових засідань

[6]

Аналітична довідка кампанії з
моніторингу судів «Суд – не тільки судді!»

[8]

Висновки

[26]

ПЕРЕДМОВА

Ми, команда «ОЗОН» не один рік спостерігаємо за дотриманням права на справедливий суд. Із перших судових засідань над свромайданівцями і до сьогодні, ми продовжуємо відстежувати хід засідань над обвинуваченими представниками органів влади. Ми побували в безлічі судових залах і побачили десятки проблем, пов'язаних з організацією судової влади в Україні..

Ми звернули увагу на те, що часто самі будівлі, адміністративні працівники, охорона та інформаційні ресурси суду перебувають в такому стані, що важко навіть говорити про належне здійснення правосуддя.

Це звучить нереально? Волонтери групи громадського спостереження «ОЗОН» відвідали 35 судів України і спробували дати відповіді на наступні запитання:

- Чи легко знайти потрібну інформацію на сайті суду та в його приміщенні?
- Чи в однаковий час по всій Україні можна звернутися до суду?
- Чи можна додзвонитися в канцелярію і отримати довідку?
- Чи раді тобі допомогти працівники суду?
- Чи відповідає будівля суду мінімальним стандартам доступу до правосуддя?

Відповідь на усі запитання ви знайдете у цьому звіті.

Слідкуйте за дотриманням ваших прав!

Діліться результатом з громадою!

Висловлюємо подяку учасникам проекту

За перевірку судів:

Михайлу Шахмату, Ользі Мартинюк, Катерині Маціоні, Олександрю Оскомі, Сергію Мирошнику, Олександрю Удовенку, Соломії Гуменюк, Юрію Путрі, Дар'ї Самокіш, Олені Назаенко, Ігорю Рекуну, Максиму Максименко, Юрію Демедюку, Сергію Лустенку, Олені Ніжельській, Руслані Фисан, Тарасу Мірошниченку, Оксані Летіній, Олександрю Бровкіну, Тетяні Присакар, Олегу Булашеву, Валентині Волік, Валерії Коломієць.

За креативний та технічний супровід проекту:

Віталію Селику, Олесю Курівчаку, Олександрю Кульчицькому.

За правову допомогу у підготовці та проведенні кампанії з моніторингу:

Сергію Зайцю, Василю Мірошниченку, Наталії Антонович, Володимирю Купенку, Андрію Савицькому, Віталію Дюрдю, Сергію Скуратівському, Павлу Богомазову, Роману Русенку, Андрію Федоришину, Володимирю Крамару, Олені Кабашній, Дар'ї Сидоренко.

Звіт розробляли та упорядковували:

Валерія Рибак, координатор групи громадського спостереження «ОЗОН», Олександра Купченко, координатор кампанії з моніторингу судів «Суд – не тільки судді!», Сергій Ярошенко, незалежний адвокат, юридичний радник Transparency International – Україна, представник інтересів постраждалих по різних епізодах Євромайдану, Ксенія Проконова, координатор в OdesSOS, адвокат практики правової безпеки бізнесу ЮК «Юскутум», адвокат в «Качай права», Сергій Засць, адвокат, експерт Української Гельсінської спілки з прав людини. Загальна редакція: Валерія Рибак, Олександра Купченко.

Макет: Сашко Кульчицький.

Kingdom of the Netherlands

МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ СУДОВИХ ЗАСІДАНЬ

Група громадського спостереження «ОЗОН» - це добровільне об'єднання активних громадян - передусім, громадських активістів, юристів, журналістів, які усвідомлюють важливість якісного громадського контролю за державними органами, а також за ключовими процесами, які відбуваються на лінії зіткнення суспільства та держави або людини та держави, зокрема, під час мирних зібрань та судових процесів. Ми здійснюємо громадський контроль над правоохоронними органами, судами та місцевою владою. Одним із пріоритетних завдань групи є об'єктивний та неупереджений моніторинг судових процесів у різних областях України та фіксування їх перебігу, виявлення системних порушень національного законодавства та міжнародних стандартів прав людини, формування та просування рекомендацій із метою усунення цих проблем. За результатами спостережень «ОЗОНівці» оприлюднюють висновки та рекомендації. Громадські спостерігачі – незалежна сторона, вони завжди залишаються поза межами процесу. Детальнішу інформацію можна отримати у соціальних мережах - www.facebook.com/OZON.monitoring та на сайті організації-засновниці, ЦГС - <http://ccl.org.ua/activities/hr/ozon>.

Волонтерами групи громадського спостереження «ОЗОН» в квітні 2015 р. була проведена компанія з моніторингу суддів України «Суд – не тільки судді». В ході кампанії наші волонтери збирали інформацію, яка висвітлює організаційні особливості роботи українських судів. Було досліджено 35 українських судів, 35 – ма активістами. Ми систематизували отримані дані та представляємо їх у форматі цього звіту.

Компанія з моніторингу суддів України «Суд – не тільки судді» складається з наступних етапів:

- Розробка інструментів моніторингу (анкета спостереження), методологічних матеріалів.
- Безпосередня перевірка судів активістами.
- Аналіз та систематизація даних, вироблення рекомендацій по усуненню та попередженню виявлених фактів порушення. Підготовка загального звіту.

- Доведення результатів до судів, де здійснювався моніторинг, органів судової влади - Державної судовою адміністрації, органів суддівського самоврядування – Ради суддів України.
- Широке висвітлення у ЗМІ результатів моніторингу та реакції з боку судової системи на нього.
- Подальше адвокатування рекомендації, викладених у звіті.
- Продовження та розширення моніторингової діяльності в даному напрямку.

Особливість даного моніторингу полягає у тому, що перший етап – перевірка судів не потребує особливих знань та навичок та може бути здійснена усіма бажаними. Адже моніторинг розрахований на перевірку якості надання «послуг правосуддя» для усіх, у кого в них є потреба. Тож були задіяні волонтери «ОЗОН», які вже здійснювали моніторинг судових процесів, так і люди, які відвідали суд вперше.

Перевірка судів здійснювалась за допомогою анкети, що можна знайти за посиланням <http://bit.ly/1LmMNeE> до у додатку Анкета розроблена досвідченими спостерігачами «ОЗОН», координатором групи громадського спостереження «ОЗОН» - Валерією Рибак, адвокатами, які захищали інтереси потерпілих під час різних епізодів Євромайдану - Ярошенком Сергієм, Проконовою Ксенією, адвокатами - практиками з різних куточків України, які брали участь в опитуванні, присвяченому організаційним проблемам судів, з якими вони зіштовхуються у своїй роботі (анкету для опитування можна знайти за посиланням <http://bit.ly/1GXr2iF> до у додатку), а також іншими експертами-консультантами.

Учасники кампанії мали змогу ознайомитися із підбіркою нормативних актів на сайті групи громадського спостереження «ОЗОН» за посиланням: <http://bit.ly/1PSJZby> , відповідно до яких здійснюється організація роботи суду, що полегшувало їх діяльність.

Під час кампанії з моніторингу суддів України «Суд – не тільки судді» перевірялися організаційні особливості роботи українських судів безпосередньо у приміщеннях суду та дистанційних засобів зв'язку - сайтів судів.

Під час спостереження судових процесів волонтери заповнювали спеціальну анкету - Карта спостереження групи громадського спостереження «ОЗОН» в рамках кампанії «Суд – не тільки судді!», з якою можна ознайомитися у Додатку 3, посилання на он лайн форму <http://bit.ly/1LmMNeE>).

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА КАМПАНІЇ З МОНІТОРИНГУ СУДІВ «СУД – НЕ ТІЛЬКИ СУДДІ!»

В рамках кампанії «Суд – не тільки судді!» було досліджено 35 різних судів України. В 10 областях: 9 судів Одеської області (усі розташовані в місті Одеса), 8 судів міста Києва, 5 судів міста Львова, 5 судів Сумської області, 3 суди з Дніпропетровської та по 1 суду в Луганській, Полтавській, Черкаській, харківській та Хмельницької областях.

Волонтерами групи громадського спостереження «ОЗОН» в квітні 2015 р. була проведена компанія з Серед 35 судів ми дослідили 29 судів загальних та 6 спеціалізованих (3 адміністративних та 3 господарських судів).

Це були 32 суди першої інстанції та 3 апеляційних.

Київська область:

1. Деснянський районний суд Києва (2 анкети)
2. Дарницький районний суд міста Києва
3. Дніпровський районний суд міста Києва
4. Святошинський районний суд міста Києва
5. Шевченківський районний суд міста Києва
6. Голосіївський районний суд міста Києва
7. Солом'янський районний суд міста Києва
8. Печерський районний суд міста Києва

Дніпропетровська область:

9. Жовтневий районний суд Дніпропетровська
10. Тернівський міський суд Дніпропетровської області
11. Павлоградський міськрайонний суд

Львівська область:

12. Господарський суд Львівської області
13. Львівський окружний адміністративний суд

14. Галацький районний суд Львова
15. Сихівський районний суд Львова
16. Шевченківський районний суд Львова

Сумська область:

17. Ковпаківський районний суд Сум
18. Зарічний районний суд Сум (2 анкети)
19. Конотопський міськрайонний суд Сумської області (3 анкети)
20. Сумський районний суд Сумської області
21. Тростянецький районний суд Сумської області

Одеська область:

22. Одеський апеляційний адміністративний суд
23. Малиновський районний суд Одеси
24. Київський районний суд Одеси
25. Апеляційний суд Одеської області
26. Приморський районний суд Одеси
27. Суворівський районний суд Одеси
28. Одеський окружний адміністративний суд
29. Господарський суд Одеської області
30. Одеський апеляційний господарський суд

Луганська область:

31. Сєверодонецький міський суд

Полтавська область:

32. Автозаводський райсуд Кременчука

Черкаська область:

33. Корсунь-Шевченківський районний суд Черкаської області

Харківська область:

34. Дзержинський районний суд Харкова

Хмельницька область:

35. Хмельницький міськрайонний суд

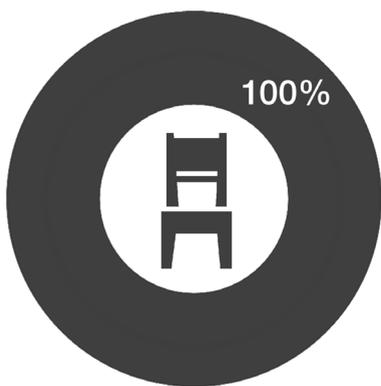
Приміщення суду: яке воно?

Першочергово, під час спостереження в рамках кампанії «Суд – не тільки судді!» волонтери групи громадського спостереження «ОЗОН» звертали увагу на зовнішній вигляд та розміщення будівлі суду.

Вимоги до проектування, будівництва нових і реконструкції існуючих будинків під суди, а також приміщень судів, вбудованих у будинки іншого призначення встановлюють Державні будівельні норми України «Будинки і споруди. Суди ДБН В.2.2-26:2010». Згідно їх положень розрахунковим показником для будинків судів є кількість суддів. А площа та склад приміщень будинку суду слід визначати залежно від форм судочинства установи суду, виходячи із штатної чисельності суддів, визначеної згідно з чинним розпорядчим документом.

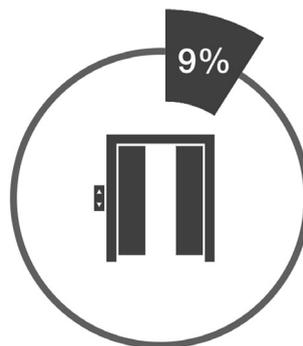
Мусимо констатувати, що приміщень суддів з належними вимогам ДБН в Україні майже немає (із списку судів – учасників моніторингу, це лише Апеляційний суд міста Києва та Вищий господарський суд України).

Окрім цього, монітори кампанії «Суд – не тільки судді!» спробували оцінити якість організації приміщень українських судів, по наступним параметрам:

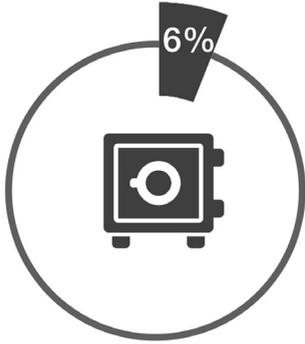
Комфортність приміщень суду

Стільці/столи у коридорах присутні у 100% судів

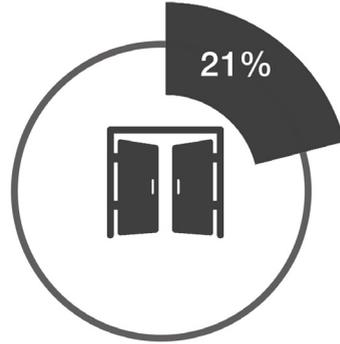
Наявність ліфту у приміщенні суду

Ліфт наявний у 9%

Наявність камер схову у приміщенні суду

Камери схову наявні у 6% судів

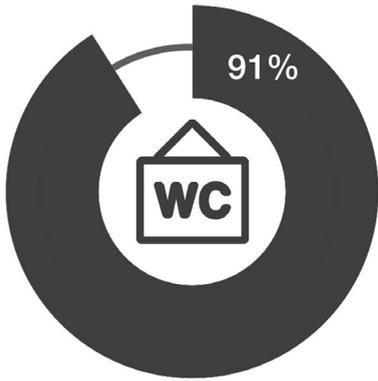
Наявність окремої кімнати для адвокатів

Кімната наявна у 21% судів

Коридори судів

Нащастя, усі досліджені суди мали в коридорі місця для сидіння

Можливість користуватися туалетом

Вільна можливість користуватися туалетом є 91% судів, у 2% судів туалетом можна скористатися за дозволом працівників суду

Наявність мережі Wi-Fi

Мережа працює у 8% судів

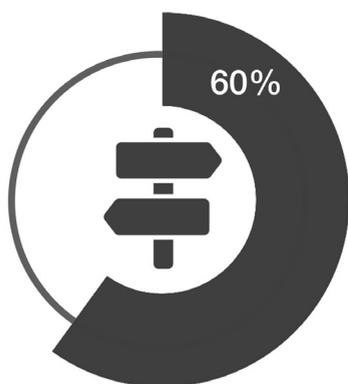
Туалети у судах

У 9% судів не було туалетів або ж доступ до них був суттєво обмежений працівниками суду

Як знайти суд?

Перед тим як вийти з дому, офісу абощо можна скористатися мережею Інтернет та знайти сайт суду, що знаходиться на загальній платформі «Судова влада України» <http://court.gov.ua/>. Дослідження волонтерів показали, що адреса суду наявна на сайті та збігається із дійсною у 99%. Проте залишається ще 1 % куди входять випадки із недійсною інформацією, відсутністю такої інформації, зокрема коли суд має декілька приміщень, що особливо поширено у м. Києві.

Майже 40 % відсотків судів, що відвідали наші активісти не мали адресної таблички. Отже ми змушені констатувати, що далеко не кожна людина зможе знайти суд за адресними вказівниками.

Наявність адресної таблички на будівлі

Табличка наявна на 60% будівель суду

Наявність таблички з назвою суду на будівлі

Табличка з назвою суду наявна на 100% будівель суду

У який час громадяни можуть потрапити до суду?

Для отримання відповіді на це питання Ви, знов ж таки, можете скористатися сайтом, знайти інформацію на будівлі суду або у його приміщенні. Проте кожен із цих варіантів має свій «рівень успішності».

На сайті суду дійсний графік роботи суду з промоніторинних судів наявний у 100% випадків.

Вхід до будівель суду

40% досліджених будівель суду навіть не мали таблички з назвою вулиці та номером будинку

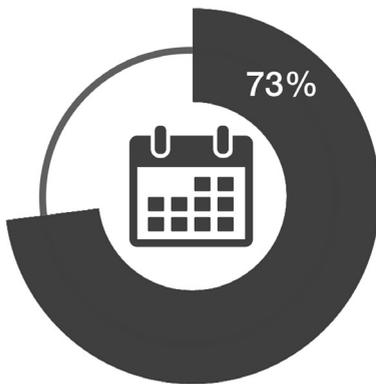

Таблички на будівлях судів

23% досліджених будівель суду не мають таблички з часом роботи суду

27 % відвіданих судів не мають інформації про графік роботи суду (робочі та вихідні дні, години, перерви) на фасадах будівель судів. Зазначене може створювати багато незручностей відвідувачам судів, особливо, якщо у Вас із собою відсутні мобільний телефон, планшет, ноутбук із підключенням до мережі Інтернет.

Проте, наприклад, замість необхідної інформації про графік роботи суду в 23% випадків досліджуваних судів на будівлі суду спостерігачі знайшли оголошення: «Прохання зачиняти двері/не гримати дверима і т.д.», рекламу адвокатів, додаткові незрозумілі графіки роботи. Що ж, напевно, найкорисніше з наявної інформації – це реклама адвокатських послуг.

Наявність графіку роботи суду на будівлі

Інформація про графік роботи суду наявна на 73% будівель судів

Наявність іншої інформації на будівлі

Інша інформація наявна на 23% будівель суду

У приміщенні суду інформація про години роботи суду наявна у 85% випадків.

Звертаємо увагу, що суди України працюють з різним графіком роботи. Робочий час у досліджених судах збігається лише у кожному п'ятому або 19% випадків. Наприклад, деякі суди починають свою роботу о 8 год., а інші о 9 год. Обідня перерва в окремих судах з 12 год. до 13 год., у інших з 13 год. до 13:45 або 14:00. Робочий час суди закінчують також по різному: 16:00, 17:00, 17:15, 18:00, 18:15 тощо.

Уявіть, що Ви адвокат, який працює у різних містах України та змушені щоразу вишукувати графік роботи суду, підлаштовуватись під нього; людина похилого віку, що не оволоділа навиками роботи в Інтернеті або ж просто не

маєте змоги скористуватися ним; змушені приїжджати з маленьких населених пунктів до обласного або районного центру з відсутністю налагодженої транспортної системи, як вгадати час роботи суду?

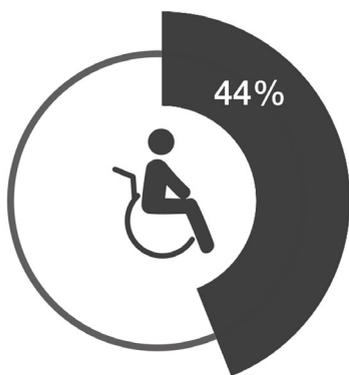
Вважаємо, що усі суди в Україні мають працювати з однаковим часом роботи (наприклад з 9:00 до 18:00), обідніми перервами (з 13:00 до 14:00) та скороченим п'ятничним робочим днем до 17:00).

А чи зможете Ви зайти до суду?

Одним із важливих компонентів права на справедливий суд є його доступність, тобто чи людина фізично має змогу потрапити до суду, щоб було реалізовано його право на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його права та обов'язків у будь-якому цивільному процесі та інших.

Особливі складнощі виникають у мало мобільних груп населення, дітей, та й в інших громадян вони також можуть бути за різних умов.

Розглянемо питання, коли людині потрібно потрапити до суду на візку. У цьому випадку має бути забезпечена наявність пандусу. При проектуванні, будівництві нових і реконструкції будинків судів належить дотримуватись вимог щодо їх доступності для МГН, викладених у ДБН В.2.2-17 та ДБН В.2.2-9, де власне передбачено цей та інші аспекти забезпечення зручного користування судом для мало мобільних груп населення. На жаль, серед перевірених судів лише в 44 % були наявні пандуси.

Наявність пандусів

Пандуси наявні у 44% судів

Проте важливо зауважити, що сама лише наявність пандусу ще не дає підстави стверджувати, що людина все ж таки потрапить до суду. Відповідність пандусів стандартам державних будівельних норм України потребує ретельної перевірки, що не передбачалося в рамках даної Кампанії. Проте співвідношення наявності та за умови того, що канцелярії суду з 35 10 (29%) знаходяться не на першому поверсі, лише у 9 % судів наявні ліфти та в 78 % судів кримінальна, цивільна та загальні адміністрації знаходяться в різних приміщеннях.

Спостерігачі фіксували пояснення працівників суду про можливість потрапити на візку в приміщення без наявності пандусу, наприклад, охорона або працівник суду допоможуть/віднесуть людину. Проте тут варто врахувати що при цьому відчуває людина.

Як здійснюється охорона у суді?

Охорона у суді здійснюється судовою міліцією, а саме спеціальним підрозділом судової міліції «Грифон», що належить до структури міліції громадської безпеки та створюється в головних управліннях МВС України в Автономній Республіці Крим, місті Києві та Київській області, управліннях МВС України в областях та місті Севастополі (далі - ГУМВС, УМВС) відповідно до типових штатів, затверджених МВС України. Про функції даного підрозділу, місце у структурі МВС інше ви можете дізнатись з Наказу МВС України від 19.11.2003 N 1390 «Про затвердження Положення про спеціальний підрозділ судової міліції «Грифон». А також про те, яким чином здійснюється пропуск осіб до приміщень судів викладено у наказі Державної судової адміністрації України та МВС України від 12.09.2005 р. за № 102/765, яким затверджено Правила пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів (надалі – Правила).

Процитуюмо деякі пункти даних Правил:

1.4. Пропускний режим здійснюється працівниками спеціального підрозділу судової міліції «Грифон» (далі - судової міліції).

1.6. Порядок пропуску та підтримання громадського порядку в приміщеннях судів не може поєднуватися з діями, які завдають фізичних чи моральних страждань особам внаслідок фізичного чи психологічного впливу або принижують їх честь і гідність.

1.7. На вході до приміщень судів обладнуються пункти пропуску з відповідними технічними засобами контролю та зв'язку.

1.8. Для речей, які заборонено проносити до приміщень судів, поряд із пунктами пропуску обладнуються камери схову.

1.9. Обладнання пунктів пропуску та камер схову покладається на відповідні суди.

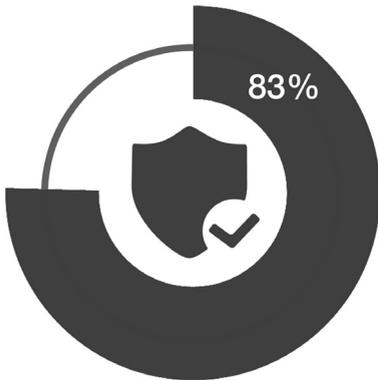
1.11. Ці Правила розміщуються у приміщенні суду на видному та доступному для відвідувачів місці.

2.1. Дані про осіб, які прибули до приміщень судів, заносяться працівниками судової міліції у журнал відвідувачів.

Нагадаємо також, що наказом Державної судової адміністрації України та МВС України від 12.09.2005 р. за № 102/765 затверджено Правила пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів (надалі – Правила).

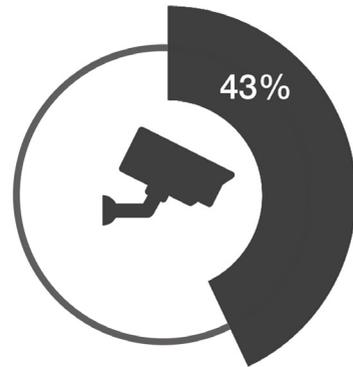
Пункт 2.5 регулює пропуск осіб у приміщення судів та на їх територію - здійснюється в робочі дні згідно зі встановленим у суді розпорядком роботи. З 22:00 до 6:00 пропуск осіб до приміщень судів заборонено.

Роботу охорони, наші спостерігачі оцінили наступним чином:

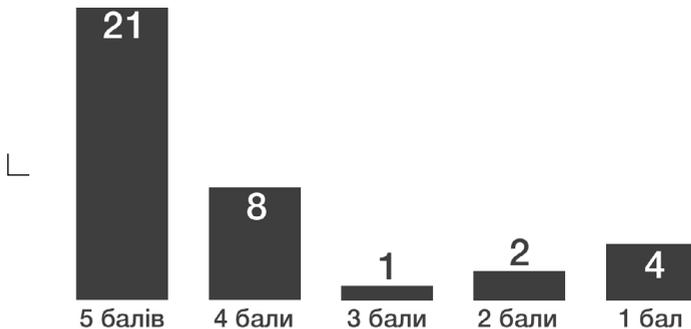
Наявність контролю на вході до суду

Металошукач / перевірка на вході наявна у 83% судів

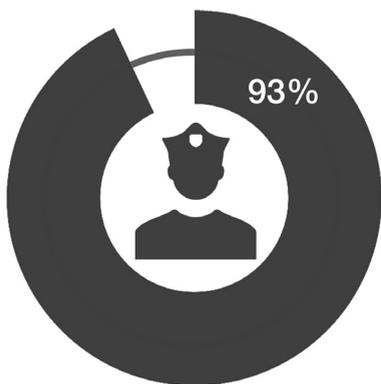

Наявність камер спостереження у суді

Камери спостереження наявні у 43% судів

Ставлення до відвідувачів з боку охорони суду

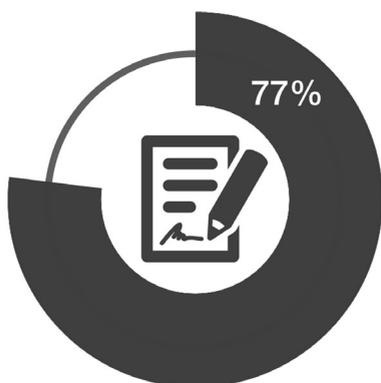
Чемність охорони

93 % охоронців у судах поводитися чесно

Кількісний склад працівників охорони

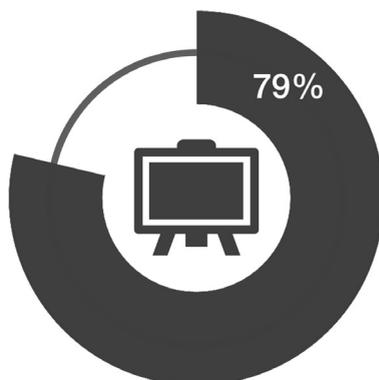
- «Грифон» (1 особа) – у 16 судах
- «Грифон» (2 особи) – у 9 судах
- Охорона відсутня – у 6 судах
- «Грифон» (3 особи) – у 2 судах
- Невідомі люди в формі – у 1 суді
- «Грифон» (5 осіб) – у 1 суді

Також, варто зауважити, що у судах на судову охорону покладаються інформаційно-довідкові функції, тож ми перевірили чи охоронці можуть допомогти з пошуком канцелярій та інформаційних дошок.

Чи вдалось дізнатися про локацію канцелярії

Інформацію вдалося отримати у 77% судів

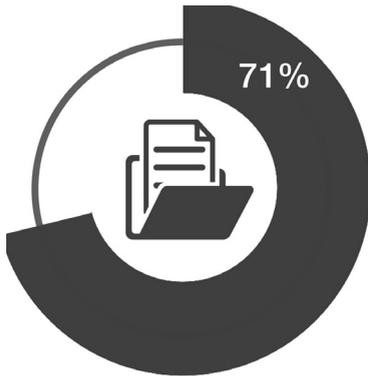

Чи вдалося дізнатися місце дошок оголошень

Інформацію вдалося отримати у 79% судів

Чи складно отримати інформацію по судовій документації?

Але, попри все зазначене вище, для відвідувачів суду першочергове значення має фактор якості та легкості отримання необхідної інформації. У цьому контексті, найбільше обурення викликає встановлення в окремих

Інформація про прийом позовної заяви

Інформацію отримали у 71% судів

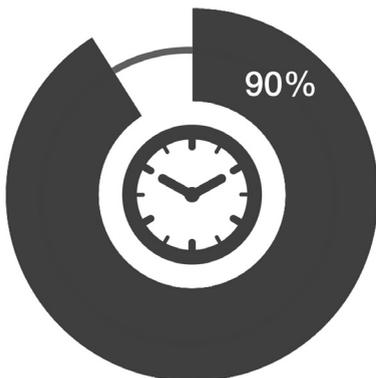
канцеляріях судів різноманітних графіків «прийняття» або неприйма́ння, до прикладу, вхідної документації.

Так складностей в отриманні інформації про прийом позовної заяви не було в 71% вивчених судів. А ось інформацію не вдалось отримати в 29 %.

Інформацію про прийом позовної заяви можна отримати (по рейтингу):

1. Канцелярії;
2. На інформаційному стенді;
3. Від працівників суду.

Чи складно отримати інформацію по судовій документації?

Інформація про години роботи канцелярії суду

Інформації наявна у 90% судів

Канцелярія у суді – це найбільш відвідуване місце. Якщо Ви, потрапивши до суду, не змогли знайти жодного інформаційного стенду, Вам не вдалось натрапити на жодного компетентного працівника, а відповідей на усі ваші запитання не знає навіть всемогутній Інтернет, канцелярія – Ваш останній шанс. Проте і з цим у наших судів виникають проблеми.

Якщо Вам не пощастить, і Ви потрапите до приміщення, який входить у ті 10% судів, в яких немає жодної інформації про години роботи канцелярії, Ваше знайомство з судовою документацією потерпить фіаско.

Проте, уявімо Ви змогли знайти канцелярію, ознайомились з годинами її роботи і запланували вирішальний візит. І, ось Ви крокуєте до суду за даними по своїй судовій справі, маючи в запасі не багато часу. Як описують наші монітори, у багатьох судах, щоб потрапити до канцелярії Ви змушені будете вистояти в немаленькій черзі. Чому? А тому, що у 23% випадках судів працює лише одна

загальна канцелярія. Це означає, що за документацію по усім видам судових справ відповідає обмежена кількість працівників. Однак, все ж у більшості випадків – у 78% судів працюють три канцелярії (кримінальна, цивільна та загальна).

Інший аспект роботи канцелярії – реальний рівень компетенції працівників. Наприклад, в деяких канцеляріях суду, відповідальний працівник повідомляв, що позовні заяви та інші документи в їхньому суді можна подати тільки до 17:00, хоча їх суд працює в цей день до 18:00. Це пояснювалось необхідністю внесення відповідної інформації про поданий документ в автоматизовану систему документообігу суду (АСДС) відповідно до Положення про АСДС.

Але, ми переконані, що усі документи (вхідна кореспонденція), що надходять до суду повинні прийматися щоденно протягом усього робочого часу – тобто з 9 год. 00 хв. до 18 год. 00 хв. (в п'ятницю – до 17:00). Доведемо це.

Відповідно до пункту 6 частини першої статті 146, частини п'ятої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Положення про Державну судову адміністрацію України, затвердженого рішенням Ради суддів України від 22 жовтня 2010 року № 12, та з метою вдосконалення діловодства наказом Державної судової адміністрації України від 17 грудня 2013 року № 173 (за погодженням Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ - лист від 17 грудня 2013 року № 11-2038/0/4-13) було затверджено Інструкцію з діловодства у місцевих загальних судах, апеляційних судах областей, апеляційних судах міст Києва та Севастополя, Апеляційному суді Автономної Республіки Крим та Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ (надалі – Інструкція з діловодства в судах, Інструкція) (див. - <http://dsa.court.gov.ua/userfiles/Nakaz%20173.pdf>).

Наведений в Інструкції термін «канцелярія» вживається в такому значенні: підрозділ апарату суду, який щоденно протягом робочого часу суду забезпечує прийняття та реєстрацію документів, що подаються до суду. Канцелярія також може виконувати інші завдання, визначені положенням, яке затверджується керівником апарату суду, у тому числі поєднувати функції служби діловодства.

Згідно п 1.9 Інструкції з діловодства в судах усі працівники суду зобов'язані виконувати вимоги цієї Інструкції. Пункти 1.5, 1.6, 1.7 цієї Інструкції визначає, що контроль за ефективністю діяльності апарату суду здійснюється головою суду. Відповідальність за стан та організаційне забезпечення діловодства в суді покладається на керівника апарату суду, а в разі його відсутності – на заступника керівника апарату суду, або особу, яка виконує його обов'язки. Організація діловодства та контроль за додержанням установлених правил роботи з документами у підрозділах апарату суду покладаються на керівників цих підрозділів.

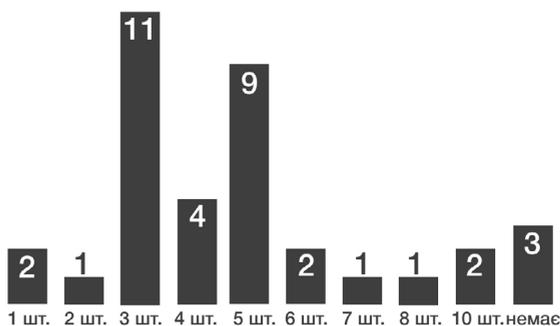
Окрім цього, ми попросили наших моніторів оцінити роботу працівників канцелярії категоріями загальнолюдських цінностей. Ось що вийшло:

Поводження працівників канцелярії суду

Чемно себе поводили 70% працівників суду

Як виглядають інформаційні стенди в судах?

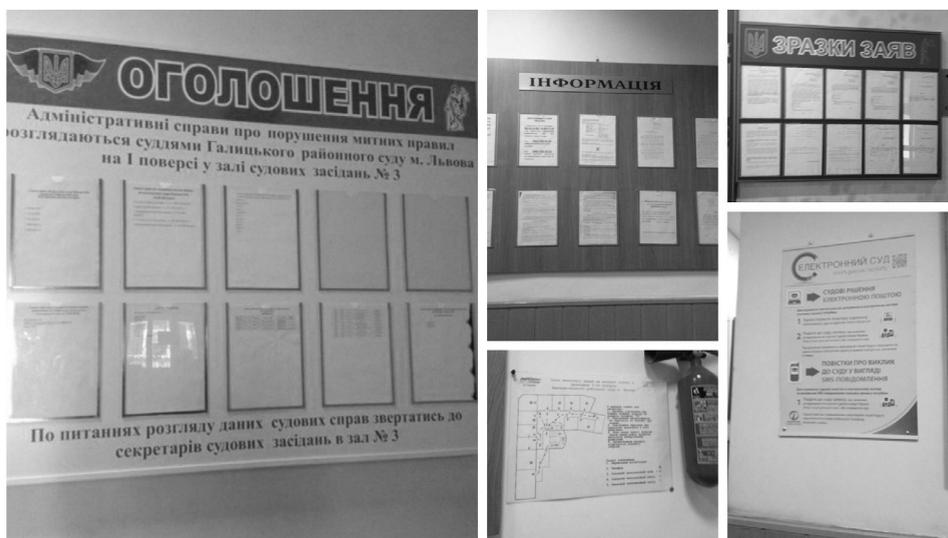
Ще один, не менш важливий шлях отамання інформації по судовій документації – інформаційні стенди. Як правило, так звані, дошки оголошень у такому чи інакшому виді, присутні у всіх судах. Проте, далеко не всі будинки правосуддя можуть похизуватись якісно оформленими та зручно розміщеними інформаційними стендами. Це, зауважимо, не проблема фінансування, до якої постійно відсилають працівники керівного апарату органів судової влади. Це проблема організації роботи суду, відповідальність за яку лежить виключно на працівниках локальних судових інстанцій. Стан інформаційних стендів який констатують наші монітори, на сьогодні, можна описати одним словом – хаос. У різних судах наразі наявна різна кількість інформаційних стендів, які не мають уніфікованих назв. Різні суди розміщують на своїх інформаційних дошках кардинально відмінні оголошення. Часто-густо інформаційними оголошеннями виступає комерційна реклама та заборони різного, антигуманного характеру («не користуватись телефоном», «голосно не спілкуватись» і т.д.).

Кількість інформаційних стендів

Назви інформаційних стендів

- «Інформація» – присутня у 90% судів
- «Список призначених справ» – присутня у 70% судів
- «Зразки документів» – присутня у 60% судів
- «Банківські реквізити» – присутня у 50% судів
- «Склад суду» – присутня у 60 % судів
- «Регламент» – присутня у 15 %
- «Дислокація приміщень» – присутня у 15% судів
- «Списки призначених штрафів» – присутня у 15% судів
- «Графік роботи канцелярії» – присутня у 10%

Таблички на будівлях судів

23% досліджених будівель суду не мають таблички з часом роботи суду

Як ми отримуємо інформацію від працівників суду

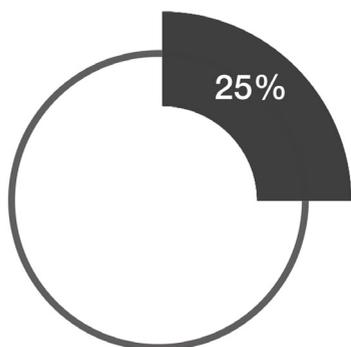
Проте, в якому б стані не були дошки оголошень, чи, наскільки б бездоганно не працювала канцелярія, велику роль в успішності роботи суду відіграє людський фактор. Персональна комунікація з працівниками суду часто виступає єдиним шляхом до порозуміння між судовою інстанцією та громадянами. Як знайти адміністрацію суду? Де знаходиться канцелярія?

Як оформити судовий позов? Де оплатити судовий збір? Ці та інші запитання постійно виникають у відвідувачів, які потрапили до суду вперше або вперше стикнулись з вирішенням тих чи інших питань у судовій інстанції. Тому, для більшості країн, наявність компетентних працівників, які відповідальні за інформування громадян – це надважливий елемент ефективної роботи суду.

В українських судах, які пройшли моніторинг, спостерігачі «ОЗОНу» змогли віднайти особу, відповідальну за спілкування з відвідувачами лише у 56% судів. У 36% знайти таку особу не вдалось. У 8% судів волонтери спілкувались з людиною, яка мала таку компетенцію, але ця людина відмовилась представлятись.

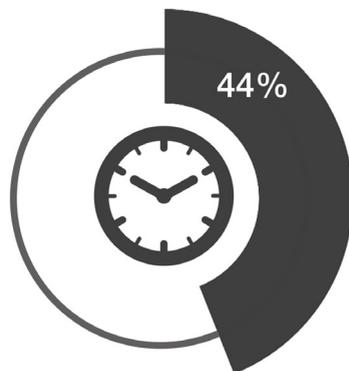
«Відмова представлятись» – це ще одна вадлива складова «відкритості» та «ефективної» роботи українських судів в сфері комунікації з громадянами. Найбільш поширеним способом відкритого спілкування представників органів влади є наявність бейджів. Бейджі у працівників суду, наші волонтери, побачити лише у 25% відвіданих будинків правосуддя.

Окрім цього, варто також згадати про таку важливу складову ефективної взаємодії суду з громадянами, як відкритість роботи адміністрації суду та доступ до комунікації з представниками адміністрації. Проте, по цьому пункту ситуація виявилась ще більш невтішною. Згідно інформації, яку зібтали монітори кампанії «Суд – не тільки судді!», лише у 44% судів відвідувачі мають змогу знайти інформацію про графік роботи адміністрації суду.

Наявність бейджів у працівників суду

Бейджі наявні у 25% працівників судів

Інформація про години роботи адміністрації

Інформація про години роботи адміністрації наявна у 44% судів

Висновки

Таким чином, за результати проведеної кампанії «Суд – не тільки судді!» рекомендуємо Державній судовій адміністрації України, її територіальним управлінням, головам та керівникам судів звернути увагу на вказані недоліки та їх усунути в найкоротший строк.

1. Привести будівлі до стандартів Державних будівельних норм України «Будинки і споруди. Суди ДБН В.2.2-26:2010».

2. Привести будівлі до стандартів Державних будівельних норм України В.2.2-17 та Державних будівельних норм України В.2.2-9 для облаштування суду для повноцінного користування мало мобільними групами населення, зокрема встановлення пандусів з поручнями, встановити кнопку виклику працівника суду з зовні будинку суду, облаштування середини приміщення.

3. Перевірити відповідність адрес суду, наявних на сайті із дійсними, зокрема розмістити на сайті таку інформацію за її відсутності, вказати адреси усіх приміщень суду.

4. Вивісити адресну табличку на фасад будівлі суду. Уніфікувати графік роботи суду в Україні, наприклад з 9:00 до 18:00, обідніми перервами з 13:00 до 14:00 та скороченим п'ятничним робочим днем до 17:00.

5. Розмістити графік роботи суду на фасаді будівлі суду.

6. Облаштувати приміщення суду камерами схову, окремими кімнатами для адвокатів.

7. Забезпечити вільний доступ всім громадянам до туалетів у приміщенні суду.

8. Забезпечити відвідувачів суду доступом до мережі Інтернет за допомогою wi-fi, обираючи доступний для суду тариф або ж звернутися до всеукраїнських або місцевих провайдерів з пропозицією зробити значну знижку на їх послуги в рамках сприяння розвитку судової системи і соціально відповідального бізнесу.

9. Забезпечити суди рамками металошукачів.

10. Розмістити на усіх сайтах судів та у їх приміщеннях графіки роботи та адреси розміщення канцелярій суду.

11. Уніфікувати графіки роботи канцелярій та архівів суду відповідно до роботи судів, наприклад з 9:00 до 18:00, обідніми перервами з 13:00 до 14:00 та скороченим п'ятничним робочим днем до 17:00.

12. Збільшити кількість співробітників у канцеляріях суду, де наявна лише одна загальна канцелярія та за можливості забезпечити їх різними приміщеннями.

13. Пропонуємо уніфікувати типовий набір інформаційних даних на інформаційних стендах суду, куди включити: відомості про сплату судового збору, реквізити, перелік та контакти адвокатів регіону, відповідно до Правил адвокатської етики ст. 13 «Вимоги до рекламування адвокатської діяльності» та посилання на ЄРАУ (Єдиний реєстр адвокатів України).

14. Розміщувати інформаційні стенди загального характеру при входах до будівлі суду у легкодоступному місці.

15. Змінити тон інформаційно-організаційних оголошень з наказового на ввічливо прохальний, що збільшить розуміння та чемність відвідувачів суду.

16. Забезпечити наявність окремих співробітників суду, відповідальних за спілкування з відвідувачами суду для надання інформаційних довідок або ж забезпечити суд інформаційно – довідковими автоматами.

17. Забезпечити працівників суду бейджами з вказаними ПІБ та посадою працівника.

Наведені недоліки у роботі свідчать про актуальність проведеного дослідження групи громадського спостереження «ОЗОН» в рамках кампанії «Суд – не тільки судді!». У зв'язку з цим ми будемо продовжувати нашу роботу по дослідженню, спостереженню та моніторингу судової системи України.

Надалі планується проведення перевірок описаних у звіті судів на предмет врахування рекомендацій та охоплення більш широкого кола судів України. Наразі продовження кампанії планується на серпень – жовтень 2015 року.

Так, практично по кожному з перевірених показників в окремих судах є приклади належної роботи, проте вони дуже розрізнені. Щиро сподіваємося знаходити більше позитивних прикладів роботи судів для сприяння обміну позитивними практиками.

